

**ГЛОБАЛ АХБОРОТ МАКОНИДА ИНТЕЛЛЕКТУАЛ ТАЪЛИМ
ТИЗИМИНИ РИВОЖЛАНТИРИШДАГИ ЎРНИ**

Журабоев Носир Юсупович

Тошкент давлат транспорт университети

ўқитувчиси

Тел: +99899 848 45 95

Ҳасанов М.

Тошкент давлат транспорт университети

“Ижтимоий фанлар” кафедраси

ўқитувчиси

Аннотация: Мақолада ахборотлашган жамиятда таълим тизимида ахборотни тез ва сифатли айланишини таъминлаш мамлакат тараққиёти ва равнақининг бош мезонига айланаётганлиги, таълим соҳасида ахборотлардан унумли фойдаланиш зарурлиги таҳлил этилган. Глобаллашув жараёнида шахс ахборот истеъмоли ва унда таълим-тарбия жараёни, ахборот хавфсизлик маданиятини ошириш муаммолари ёритилган.

Таянч сўзлар: Глобал, ахборот, компьютер технологиялари, замонавий ахборот технологияларидан, оммавий маданият, ахборот хавфсизлигини таъминлаш ахборотлашган жамият, ахборот хавфсизлик маданияти.

Глобал ахборот маконида замонавий ахборот технологияларидан фойдаланишни миллий қонунчиликда белгиланган тартибда назорат қилиш, ахборот субъектлари томонидан муайян ахборотни тарқатишда холисликни таъминлаш, жамият аъзоларини ахборотнинг техник ва мафкуравий хуружларидан ҳимоя қилиш, шахс, жамият ва давлатнинг ахборот хавфсизлигини таъминлаш, давлат ва жамият бошқарувида замонавий ахборот технологияларини самарали қўллаш, “электрон ҳукумат” концепциясида белгиланган вазифалар ижросини сифатли таъминлаш, ахборот маконида миллий манфаатларни таъминлашнинг халқаро тажрибасини ўрганиш ва миллий амалиётда қўллашга бўлган эҳтиёжлардан келиб чиқиб, давлатнинг ахборот сиёсатини янада такомиллаштириш ва ривожлантириш зарурати пайдо бўлмоқда.

Бугунги кунда Ўзбекистонда мавжуд оммавий ахборот воситаларининг том маънода жамият ҳимоячиси, давлат ислохотларининг тарғиботчиси сифатидаги мақомини, нуфузини ошириш, цензурани жамият ҳаётининг барча соҳаларидан узоқлаштириш, ички ва ташқи информацион таҳдидлардан фуқароларни муҳофаза қилиш янгича қиёфадаги ОАВни шакллантириш зарурлигини кўрсатмоқда. Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш Мирзиёев

таъбири билан айтганда: “Асосий мақсадимиз – Ўзбекистоннинг дунёдаги давлат бошқаруви сифати юқори бўлган, ахборот-коммуникация технологиялари кенг жорий этилган 30 та давлати қаторига киришини таъминлашдан иборат” . Ҳақиқатдан, бошқарувда ахборот-коммуникация технологияларини кенг қўллаш тараққиётга кенг йўл очади, Ўзбекистоннинг ривожланган мамлакатлар қаторига киришини жадаллаштиради.

Давлатнинг ахборот сиёсатида янги ва замонавий технологиялардан фойдаланиш бошқарув самарадорлигини оширади, “халқ билан мулоқот”нинг истиқболли йўналишларини белгилаб беради. Айниқса, ахборот сиёсатида “Жамоатчилик билан алоқалар PR технологиялари”ни қўллаш орқали жамиятда мавжуд муаммоларни тизимли бартараф этиш имконияти ортади. Жамиятни демократлаштириш, модернизация қилиш, фуқароларнинг давлат органларига муурожаатларини тизимлаштириш, бошқарувни рақамлаштириш каби позитив натижадорликни таъминлайди. Юқорида келтирилган жиҳатлар диссертация мавзусининг долзарблиги ва заруратини асослаш учун хизмат қилади.

Ўзбекистон Республикасининг 2003 йил 11 декабрдаги ЎРҚ-560-II-сон «Ахборотлаштириш тўғрисида»ги, 2014 йил 5 майдаги ЎРҚ-369-сон «Давлат ҳокимияти ва бошқаруви органлари фаолиятининг очиклиги тўғрисида»ги, 2015 йил 9 декабрдаги ЎРҚ-395-сон «Электрон ҳукумат тўғрисида»ги Қонуни, Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2018 йил 19 февралдаги ПФ-5349-сон «Ахборот технологиялари ва коммуникациялари соҳасини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги, «Ўзбекистон Республикасининг ташқи сиёсий фаолияти концепцияси», 2017 йил 7 февралдаги ПФ-4947-сон «2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича Ҳаракатлар стратегияси тўғрисида»ги Фармони, 2022 йил 28 январдаги ПФ-60 сонли “2022 — 2026 йилларга мўлжалланган Янги Ўзбекистоннинг тараққиёт стратегияси тўғрисида”ги Фармони ва соҳага оид бошқа қонун ҳужжатларининг ижросини амалга оширишда мазкур диссертация муайян даражада хизмат қилади. Инсоният ҳозирги даврда ахборотлаштириш соҳасида жиддий ўзгаришларни бошидан кечирмоқда. Бу ўзгаришлар ахборотлаштириш, телекоммуникация ва компьютер технологиялари конвергенцияси негизида ахборотни узатиш ва истеъмолчига етказиб беришнинг энг замонавий ва самарали воситаларини ривожланиши билан белгиланади. Зеро, олий таълим муассасаларида таълим тизимида ахборотни тез ва сифатли айланишини таъминлаш мамлакат тараққиёти ва равнақининг бош мезонига айланмоқдаки, бу асосий етакчи соҳаларни модернизация қилиш, техник ва технологик янгилашларни ҳамда ривожлантиришга қаратилган стратегик аҳамиятга молик лойиҳаларни амалга ошириш учун фаол таълим ишларини олиб боришдан иборат. Айниқса, COVID-19 пандемияси муносабати жорий этилган қаратин чоралари туфайли таълим

тизимида онлайн ўқитилишнинг жорий этилиши сифатли ахборот ва медиамаданиятни шакллантиришни янада долзарблаштиради.

Инсоният тарихига назар солсак, у ахборотлашган жамиятга қадар бўлган узок тарихий вақт оралиғидаги йўлни босиб ўтган ва бу йўлда кўплаб ривожланиш босқичларидан ўтилган ва “Энг қадимги давр”, “Қадимги давр”, “Ўрта асрлар”, “Ҳозирги замон” каби иборалар қўлланса-да, ҳеч қачон инсониятнинг ахборотга нисбатан эҳтиёжи камайиб қолмади. Асрлар ўтган сари, ахборотнинг кўлами кенгайиб, соҳалар бўйича ҳажми ҳам ошиб, уни қиймати ва маданий аҳамияти ортиб бораверади.

Ҳозирги кунда компьютер технологиялари ҳаётимизнинг барча соҳаларига жадаллик билан кириб бормоқда: фан, таълим, маданият ва ишлаб чиқаришда компьютер технологияларидан кенг фойдаланилмоқда. Бугун компьютер ҳисоблаш, ёзиш, ўқиш, ўрганиш, гапириш, сақлаш, чизиш, қайта ишлаш, саралаш, мусиқа ёзиш, ахборотни олиш ва уни тарқатиш, дизайнерлик каби имкониятлари билан одамлар ҳаётига яқинлашди.

Бугунги замонавий гуманитар фанлар, хусусан фалсафа, маданиятшунослик, психология кабиларда медиамаданият ва ахборот концептини ўрганишга эътибор қаратилмоқда. Жумладан, “Маданиятшуносликда медиа маданият 20-асрда оммавий ахборот воситалари таъсири остида пайдо бўлган ва шаклланган замонавий Ғарб капиталистик жамиятини англади”[1]. Бу атама оммавий ахборот воситалари (асосан телевидение, шунингдек, матбуот, радио ва фильм) нафақат жамоатчилик фикрига, балки дид ва қадриятларга кўрсатадиган умумий таъсир ва интеллектуал таъсирни англади.

Тадқиқотчи М.Р.Файзиеванинг фикрича, “Таълим ҳамма вақт замон талабларига мос бўлиши керак. Ҳозирги замон талаби таълим беришнинг янги муҳитини яратиш, янги ахборот ва инновацион технологиялардан, техник воситалардан фойдаланиб, дунёнинг ихтиёрий нуқтасида билим олишни ташкил этишдан иборатдир”.

Ахборот коммуникацион технологияларининг ривожланиш ҳолати биринчи навбатда жамиятнинг интеллектуал салоҳиятига, жумладан таълим соҳасининг ривожланишига боғлиқ. Бугунги кунда таълим мазмуни ва сифати масалалари жамиятда устувор йўналиш сифатида қаралмоқда. Дунёнинг ривожланган ва ривожланаётган мамлакатларида таълимни ахборотлаштиришга алоҳида эътибор берилмоқда, таълимни ривожлантириш, унинг самарадорлигини ошириш йўллари изланмоқда. Таълим беришда интернет технологиялари, компьютер технологиялари, телекоммуникацион технологиялар, мобил технологияларидан фойдаланиш очиқ таълим тизимининг муҳим бўғини сифатида кенг қулоч ёймоқда .

Ахборот турли восита ва йўллар билан истеъмолчига етказилади, етказувчи истеъмолчиларни ахборотга бўлган талабини, қизиқишини инобатга олган ҳолда ўз фаолиятини давом эттиради. Аслида истеъмолчилар ҳар қандай ахборотни субъектив тарзда “Керакли”, “Керак бўлиб қолар” ва “Аҳамиятсиз” каби “саралаш мезонлари” асосида гуруҳларга ажратишлари мумкин. Ахборот узатувчи эса, “ўз муштарийлари”га эгалик қилиш учун хабарларни психологик элементларига кўпроқ эътибор қаратадилар. Бу хусусият кўпроқ дам олиш вақтида мутолаа этадиган манбаларда кузатилади. Бу турдаги ахборотлардан фойдаланиш ёки фойдаланмаслик эса, фақатгина ахборот маданиятига эгалик даражаси билан белгиланади. Мазкур ҳолат ўз навбатида фаолиятда (жумладан педагогик) ахборот маданиятига эга бўлишни тақозо этади. Таъкидланишича, “жамиятда инсонни ишлаб чиқаришдаги фаолият маҳсулини аҳамиятининг ортиб бориши билан ахборот маданияти умуминсоний тараққиётга катта таъсир кўрсатади”. Жамият ҳаётини ривожланишини маълум этишда ахборот мобиллаштирувчи, йўналтирувчи каби функцияларни ҳам бажаради. Шу сабабли бўлса керакки, Ю.Очерет “Жамиятдаги ҳар қандай ривожланишни етарли ривожланмаган ахборот маданиятисиз тасаввур этиб бўлмайди. Ундан ташқари, ахборот воситалари техник таъминот имкониятларининг кенгайиши билан, ҳаётнинг ҳар бир соҳасида ахборот маданиятининг роли ва ўрни ошди”[5] -деб таъкидлаган. Демак, бугунги кундаги асосий вазифа ёшларда ахборотдан фойдаланиш маданияти шакллантиришдир .

Юқоридаги фикрлардан келиб чиққан ҳолда қуйидаги хулосаларни берамиз:

ахборот, бу кечаётган жараён (воқеа, ҳодиса) билан таништириш учун, уларнинг динамикаси ҳақида тасаввурни шакллантиришда қўлланиладиган шартли белгиларнинг мажмуасидир. Ахборот, ўзида жараённи туп моҳиятини, мазмунини ифодалай олади. Шу боис бундан самарали фойдаланиш ва таълим тизимида медиамаданиятни шакллантириш мақсадга мувофиқ;

мутахассислик фан ўқитувчиларида медиамаданиятни юксалтириш, ахборотларни фойдалисини танлаш, саралаш ҳамда тўғри баҳо беришга ўргатадиган олий таълим муассасаларида кичик курсларни ташкил этиш лозим.

REFERENCES:

1. Jansson A. The Mediatization of Consumption: Towards an analytical framework of image culture. <https://doi.org/10.1177%2F146954050200200101>; Thomas P. Ignoring Poverty in the U.S.: The Corporate Takeover of Public Education. 2012. <https://books.google.ru/books>
2. Файзиева М.Р. Ўқув жараёнига мослашувчи Web тизимларни яратиш / Педагогика фанлари бўйича фалс.д. (PhD) дисс. – Тошкент, 2017. – Б. 14.
3. Арипов М., Файзиева М. Web тизимларни яратишнинг бугунги кундаги аҳамияти // Амалий математика ва инфорацион технологияларнинг долзарб

- муаммолари – Ал-Хоразмий 2014. Халқаро илмий конференция тезислари тўплами. – Тошкент, 2014. –Б. 73-74.
4. Самаров, Р. С., & Бўтаев, У. Х. (2014). Тизимли тадқиқотларда сиёсий прогноз ва унинг технологияси. Since wars begin in the minds of men, it is in the minds of men that the defences of peace must be constructed, 25.
 5. Очерет Ю. Формирование информационной культуры личности в условиях информационно-библиотечных учреждений // Информационная культура в контексте новой парадигмы образования: проблемы, поиски, решения. – Кемерово: Издательство ОбЛИУУ, 2001. – 150 с.
 8. М. Н. Ҳасанов, С. У. Бошмонов, & Т. О. Жонибеков (2022). АБУ НАСР ФОРОБИЙНИНГ ИЛМ-ФАНЛАР ТАСНИФИДА АҲЛОҚИЙ ВА ДИНИЙ ҚАРАШЛАРИНИНГ ТАҲЛИЛИ. Academic research in educational sciences, 3 (TSTU Conference 1), 608-613.
 9. Rashid Usarovich Baratov, & Nilufar Jo.,Rayevna Nazarova (2022). YOSHLAR HAYOTIY STRATEGIYASINI SHAKLLANTIRISHDA TA'LIMNING O'RNI. Academic research in educational sciences, 3 (TSTU Conference 1), 830-833.
 10. Жуманиёз Султанович Раматов (2021). БАҲАММОЛ ВА СОҒЛОМ АВЛОД – ЎЗБЕКИСТОН КЕЛАЖАГИНИНГ ПОЙДЕВОРИ. Academic research in educational sciences, 2 (2), 225-229. doi: 10.24411/2181-1385-2021-00187
 11. М.Н.Ҳасанов, Б.Ж.Бекмуратов, Б.Ш.Турғунов, & У.С.Маматкулов. (2022). ФОРОБИЙНИНГ ТАЪЛИМОТИДА ЁШЛАР ВА ИНСОН ТАЛИМ-ТАРБИЯСИ МАСАЛАЛАРИ ТАҲЛИЛИ . JOURNAL OF NEW CENTURY INNOVATIONS, 4(3), 124–129. Retrieved from <http://wsrjournal.com/index.php/new/article/view/625>
 12. Ж. С. Раматов, & М. Н. Ҳасанов (2022). АБУ НАСР ФОРОБИЙНИНГ ЖАҲОН ИЛМ-ФАН ТАРАҚҚИЁТИГА ҚЎШГАН ҲИССАСИ ВА УНИНГ БУГУНГИ КУНДАГИ АҲАМИЯТИ. Academic research in educational sciences, 3 (TSTU Conference 1), 648-653.
 13. Abdurahmanova, X. K., Nalibayeva, Z. O., & Nazarova, N. J. R. (2022). IJTIMOYIY TARAQQIYOTGA ERISHISHDA TA'LIM MAZMUNINI TAKOMILLASHTIRISH. Academic research in educational sciences, 3(5), 1364-1370.
 14. Миршод Нўмонович Ҳасанов (2022). ЯНГИ ЎЗБЕКИСТОН ТАРАҚҚИЁТИ БОСҚИЧИДА ЁШЛАРНИНГ МАЪНАВИЙ ВА МАДАНИЯТИНИ ЮКСАЛТИРИШНИНГ УСТИВОР ВАЗИФАЛАРИ. Academic research in educational sciences, 3 (6), 791-798.
 15. Gafurovna, A. S., & Juraevna, N. N. (2022). Issues of Formation of Information and Internet Culture at Young People. International Journal of Development and Public Policy, 2(6), 27-30.
 16. М.Н.Ҳасанов, Б.З.Зайниддинов, О.А.Абдухалилов, & Д.Д.Джурайев. (2022). МЕҲНАТДА ИНСОННИ ШАКЛЛАНИШДАГИ АҲАМИЯТИ . JOURNAL OF NEW CENTURY INNOVATIONS, 4(3), 116–123. Retrieved from <http://wsrjournal.com/index.php/new/article/view/624>
 17. Отамуратов, С., Хусанов, С., & Раматов, Ж. (2002). Маънавият асослари. *Абдулла Цодирий номидаги халқ мероси наشريёти, Тошкент.*